

Recenzja

rozprawy doktorskiej opracowana na wniosek Rady Wydziału Zarządzania
Uniwersytetu Warszawskiego

Tytuł rozprawy: „*Wpływ sposobu organizacji dialogu społecznego na efekty
gospodarcze*”

Autor rozprawy: Marek Goliszewski

1. Cele i zakres rozprawy

Autor przedłożonej rozprawy doktorskiej określa jej zasadniczy cel w następujący sposób:

„Celem pracy jest przedstawienie materiału dowodowego dla uzasadnienia tezy głoszącej korelację efektywności gospodarki ze stopniem partycypacji obywateli w procesie tworzenia prawno-organizacyjnych warunków określających otoczenie działania przedsiębiorstw.”

W części opisowej (rozdziały I-III) autor przedstawia diagnozę istniejącego stanu koncentrując swoją uwagę na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie „jak jest?” w odniesieniu do stanu dialogu społecznego w procesie stanowienia prawa, barier i dysfunkcji w skutecznej partycypacji obywateli w rządzeniu państwem oraz opóźnień w procesie decyzyjnym wpływającym na funkcjonowanie biznesu.

We wstępie poprzedzającym część opisową, autor stawia sobie za cel znalezienie odpowiedzi na pytanie: „Co zrobić aby lawinowo narastający proces kompleksyfikacji działań ludzkich nie obniżył poziomu wydajności systemu gospodarczego do wielkości krytycznej?”

We wprowadzeniu do rozprawy autor nie ukrywa swej pesymistycznej oceny trendu w kierunku „marazmu i nieefektywności w naszym systemie gospodarki” przestrzegając przez negatywnymi konsekwencjami tego stanu rzeczy. Autor ilustruje te stwierdzenia odwołując się do analogii historycznych oraz dokumentując swą tezę o występowaniu „syndromu cech charakteryzującego system dryfujący w kierunku pogłębiającej się nieefektywności”. Jako przykłady, wymienione zostały negatywne następstwa przywołanych w pracy, błędnych decyzji Kongresu USA, Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Banku Światowego. W pracy, przykłady te są kontrastowane przedstawieniem także pozytywnych następstw przykładowych innych decyzji ustawowych, z powołaniem doświadczeń brytyjskich i

¹ Prezes Fundacji Rektorów Polskich, Dyrektor Instytutu Społeczeństwa Wiedzy

amerykańskich. W przytoczonych faktach autor dopatruje się potwierdzenia (niekontrowersyjnej) tezy, że w systemach społeczno-gospodarczych generatorem istotnych zmian mogą być także skutki (pozytywne lub negatywne) przyjętych rozwiązań formalno-prawnych danego problemu.

Dokonując w podsumowaniu negatywnej oceny sposobu procesu stanowienia prawa, autor przedstawia prosty schemat graficzny ilustrujący złożone relacje i uwarunkowania w procesie legislacyjnym.

Zasadnicze znaczenie dla rozprawy ma rozdział IV zatytułowany „Rekomendacje”, którym autor nadaje wymiary: „aksjologiczno-temporalny” i „organizacyjno-prawny”, ze szczególnym uwzględnieniem: organizacji rządowego procesu legislacyjnego, modelu działania samorządu gospodarczego, a także formuł funkcjonowania Telewizji Polskiej (TVP), instytucji lobbingu oraz Komisji Trójstronnej jako forum dialogu społecznego.

W Zakończeniu, na tle przypomnianych doświadczeń z praktyki prac Sejmu I Rzeczypospolitej, autor formułuje obserwację o „niewspółmiernie większych trudnościach w eliminowaniu złego prawa w porównaniu z łatwością jego stanowienia”. Rozprawę puentuje refleksja o niezbędności lepszej edukacji społeczeństwa dla zapewnienia bardziej świadomego uczestniczenia obywateli w życiu publicznym, co ma istotne znaczenie dla pozyskiwania poparcia społecznego w działaniach na rzecz reform.

2. Tezy i zagadnienia naukowe rozpatrywane w rozprawie

Rozprawa poświęcona jest procesowi decydowania publicznego z uwzględnieniem wprowadzania niezbędnych zmian w ramach realizacji polityki publicznej. Autora interesują uwarunkowania i relacje pomiędzy różnymi aktorami w tym procesie, ze szczególnym uwzględnieniem wymagań związanych z wprowadzaniem nowych regulacji. Za zasadniczy instrument rozstrzygający o efektywności procesu legislacyjnego uważa on dialog społeczny jako element kultury stanowienia prawa. Respektowania kluczowych warunków, w tym tych o charakterze kulturowym, składających się na właściwie prowadzony proces stanowienia prawa, autor domaga się w swej rozprawie. Jej tezą jest stwierdzenie o nierozzerwalnym związku pomiędzy efektywnością gospodarki (domyślnie także efektywnością innych obszarów działania kraju) i stopniem partycypacji obywateli w procesie legislacyjnym w systemie demokratycznym.

Jeśli regulacje dotyczą ludzi i tworzonych przez nich podmiotów zmieniając warunki i ich działania, to nie wolno wprowadzać nowych reguł bez spełnienia wymogu udziału obywateli w procesie ich stanowienia – zdaje się wołać autor. Nie wolno - nie tylko ze względu na

wymogi kulturowe ukształtowane historycznie - ale przede wszystkim ze względu na potrzebę zapewnienia efektywności we wdrażaniu zmian.

Autor formuje jako główną tezę swej dysertacji, postulat zreformowania sposobu funkcjonowania sfery regulacji, zwłaszcza w aspektach odnoszących się do stanowienia reguł działalności gospodarczej.

Dwa najważniejsze elementy takiej reformy zostały wskazane w rozprawie:

- wymóg poszerzenia społecznej bazy partycypacji obywatelskiej za pośrednictwem dedykowanych instytucji i reprezentatywnych organizacji,
- konieczność stworzenia systemu monitorowania procesu wdrażania zmian i oceny ich efektów na tle przyjętych założeń, w celu wprowadzenia niezbędnych korekt.

W rozprawie zawarte są obszerne analizy, często krytyczne, aktualnego stanu w tym zakresie, co w intencji autora ma ilustrować i uzasadniać zasadność sformułowanych wniosków. W pracy znajdujemy propozycje zmian o charakterze fundamentalnym sformułowane w oparciu o bazę faktograficzną oraz wybraną dokumentację, związaną przede wszystkim z działalnością Komisji Trójstronnej oraz udziałem BCC w jej pracach, co stanowi logiczną konsekwencję pozycji i doświadczeń autora.

W swych rekomendacjach formułuje on także liczne tezy i wnioski o szerszym charakterze, poparte przeprowadzoną przez siebie krytyczną analizą, a w tym m.in. propozycje:

- tzw. triady fundamentalnej oraz wskaźników z tym związanych,
- konkretnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poszerzenia dialogu społecznego,
- formuły działania i struktury samorządu gospodarczego jako instytucji powszechnej,
- organizacji rządowego procesu legislacyjnego w powiązaniu z procesem konsultacji społecznych oraz z obligatoryjnym trybem ewaluacji efektów zmian,
- utworzenia Izby Obywatelskiej w miejsce Senatu RP,
- zmiany modelu Telewizji Polskiej ze względu na potrzebę stymulowania podmiotowego uczestnictwa obywateli w życiu publicznym,
- zreformowania lobbingu jako narzędzia komunikowania się władzy ze społeczeństwem w systemie demokratycznym,
- wprowadzenia formy umowy społecznej, zinstytucjonalizowanej w postaci paktu antykryzysowego.

Podejście autora charakteryzuje spojrzenie pesymistyczne. Niektóre z jego propozycji mają charakter dyskusyjny, a nawet kontrowersyjny. We wszystkich przypadkach autor stara się

jednak obszernie je uzasadniać, często przywołując fakty i zdarzenia ze swego bogatego doświadczenia wynikającego z tego w czym autor uczestniczył i co czynił osobiście, co nadaje rozprawie walor autentyzmu analizy i sposobu myślenia.

W załącznikach zostały przedstawione różne opracowania dokumentujące tezy rozprawy.

3. Ocena wartości rozprawy i jej zasadnicze zalety

Ze względu na swój zakres przedmiotowy, rozprawa oceniana na gruncie nauk o zarządzaniu, sytuuje się w ramach specjalności „zarządzanie publiczne”. Jednym z istotnych współcześnie zagadnień naukowych w tym obszarze jest problematyka związana z dialogiem społecznym. Treści temu poświęcone recenzent uznaje za szczególnie wartościową warstwę ocenianej rozprawy. Potwierdza to aktualność jej tematyki. Jej znaczenie praktyczne staje się oczywiste w sytuacji wielu ocen krytycznych wskazujących na obserwowane deficyty w systemie konsultacji społecznych. Dotyczy to zwłaszcza stanowienia prawa, budzącego zastrzeżenia także ze względu na opieszałość procesu legislacyjnego. Podnoszone są też zarzuty o zbyt licznych przypadkach nadregulacji oraz braku współdziałania z partnerami społecznymi i przejrzystości w procesie projektowania aktów prawnych.

Autor w swej rozprawie wszechstronnie odnosi się do tych wszystkich elementów, formułując konkretne propozycje zmian przedstawione w sposób profesjonalny. Rozprawa jest wielowątkowa. Osadzona została na bogatych doświadczeniach autora zdobytych w okresie jego wieloletniego udziału w życiu publicznym w charakterze jednego z głównych partnerów społecznych wielu rządów. I to ten właśnie element, odwołanie się do analiz opartych na bogactwie wiedzy zdobytej przez autora w procesie udziału przez niego w polityce realnej jako uczestnika, obserwatora i współtwórcy praktykowanych form dialogu społecznego, stanowi najbardziej wartościową cechę rozprawy, przesądzającą jej pozytywną ocenę ogólną. Mówimy tu bowiem nie tylko o samej rozprawie i autorze jej tekstu. Dokonujemy też pośrednio oceny dorobku jednego z kilku najważniejszych autorów systemu konsultacji społecznych w naszym kraju, współautora wielu rozwiązań rangi ustawowej, twórcy BCC jako instytucji dialogu społecznego, inicjatora i partnera wielu przedsięwzięć o dużym znaczeniu dla rozwoju kraju. Wartość rozprawy polega przede wszystkim na tym, że relacjonuje ona studia, analizy i badania oraz profesjonalnie dokumentuje konkretne, wybitne osiągnięcia w karierze zawodowej autora jako współkreatora przedsięwzięć istotnych w życiu publicznym.

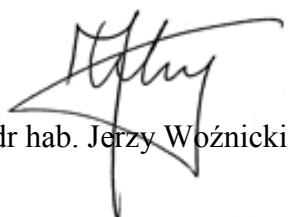
4. Słabsze strony rozprawy i jej główne wady

Taki charakter rozprawy oraz intencja nadania jej waloru większej czytelności, skłonił autora do posłużenia się językiem publicystycznym. Naukowy charakter dzieła wymaga jednak redakcji bardziej skondensowanej, ustrukturyzowanej i zdyscyplinowanej. Wymogi precyzji słowa i terminologia nie w pełni odpowiadają, zwłaszcza w warstwie opisowej (teoretycznej) standardom przekazu naukowego. Pewne wytłumaczenie znajduje to w podmiotowości autora jako praktyka Zapowiedziane, wynikające z tytułu rozprawy, korelacje pomiędzy organizację dialogu społecznego a efektami gospodarczymi mogłyby znaleźć pełniejsze rozwinięcie. Rozprawa wydaje się być poświęcona raczej wpływowi dialogu społecznego na proces wprowadzania zmian w kraju poprzez nowe regulacje – ma więc nieco inny i może szerszy charakter niż to wynika z jej tytułu. Zbyt wąta jest baza bibliograficzna rozprawy. Zbyt duża za to jest objętość załączników, która dorównuje tekstowi samego dzieła. Autor niekiedy zbyt łatwo dokonuje uogólnień i ocen, odwołując się do własnej intuicji zamiast do literatury lub przeprowadzonych przez siebie badań i analiz. Z części z nich z pewnością można byłoby zrezygnować, z korzyścią dla rozprawy.

5. Podsumowanie i wniosek końcowy

Dostrzeżone w rozprawie i przywołane w p. 4 jej słabsze strony i główne wady oraz usterki o mniejszym znaczeniu, nie stanowią o końcowej ocenie dokonanej przez recenzenta. Decydujące dla niej znaczenie mają bowiem względy przedstawione w p.3 przesądzające o tym, że rozprawa stanowi wartościowy i oryginalny wkład autora wzbogacający wiedzę w obszarze będącym jej przedmiotem. Przydatność rozprawy dla prac nad nowymi rozwiązaniami organizacji dialogu społecznego w naszym kraju jest bezdyskusyjna.

W podsumowaniu stwierdzam, że recenzowana rozprawa spełnia wymagania stawiane przez obowiązujące przepisy pracom doktorskim i stanowi właściwą podstawę dla kontynuowania procesu w sprawie nadania jej autorowi stopnia doktora w dyscyplinie nauki o zarządzaniu w dziedzinie nauk społecznych.

prof. dr hab. Jerzy Woźnicki